

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Sanayi, Bilim ve Teknoloji Yayıncılığı Örneği: Fen ve San'at Mecmuası

METE CANKAYA*

ÖZ

Avrupa'da gerçekleşen sanayi devrimi sonrası yaşanan teknik gelişmeler Osmanlı İmparatorluğu tarafından yakından takip edilmeye başlanmıştır. XIX. yüzyılın ilk yarısından itibaren öncelikle savunma sanayinin ihtiyacının karşılanmasına yönelik sanayi tesisleri kurulmak suretiyle Avrupa'daki teknik gelişmeler Osmanlı coğrafyasına getirilmiştir.

Başlangıçta yabancı ve azınlıkların oluşturduğu teknik uzmanlar tarafından kurulan ve işletilen fabrikalar da daha sonra yetiştirilen Müslüman ve Türk mühendis ve işçileri görev almışlardır. Gerek fabrikalarda çalışanlar, gerekse mühendishanelerde ve sanayi mekteplerinde okuyan öğrenciler ile okuma yazma bilenlerin okuyabileceği teknik makalelere, dönemin farklı gazete ve mecmualarında kısıtlı da olsa yer verilmiştir.

Ancak, tamamıyla sanayiye dönük bilimsel ve teknik konuların ele, İbrahim Pertev tarafından *Sanayi* adı ile 1914-1921 yılları arasında İstanbul'da çıkarılmıştır. *Sanayi* mecmuası 1933 yılında İbrahim Pertev tarafından İzmir'de *Fen ve San'at* adı ile yeni Türkçe harflerle tekrar yayımlanmaya başlanmış ve Eylül 1935 tarihine kadar yayım hayatını sürdürmüştür. Bu tarihten sonra *Endüstri* adını almış olan mecmua, 1958 yılına kadar yayımlanmıştır. Bu makalede, 1930'lu yıllarda başlatılan sanayileşme çabaları döneminde yayımlanan *Fen ve San'at* mecmuasının sanayinin gelişimindeki yeri ortaya konulmak suretiyle sanayi tarihimiz ile bilim ve teknoloji tarihimizin aydınlatılmasına çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sanayi, Teknoloji, Bilim, Sanayi Tarihi, Bilim ve Teknoloji Tarihi

* Dr. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ankara/Türkiye
E-posta: mete.cankaya@sanayi.gov.tr

Makale Gönderim Tarihi: 16.05.2016 • Makale Kabul Tarihi: 20.04.2018

ABSTRACT

From the Ottoman to the Republic Industry, Science and Technology Publishing Example: Fen ve San'at Journal

Technical developments took place in Europe after the industrial revolution began to be closely monitored by the Ottoman Empire. Since the first half of the XIX. Century, technical developments in Europe have been brought to Ottoman geography by establishing industrial facilities aimed at supplying the needs of the defense industry.

Muslims and Turkish engineers and workers who were later raised in the factories which were founded by the technical experts and then operated by foreigners and minorities in the beginning, have worked there. Technical articles that could be read by both employees in the factory, as well as the students studying in engineering schools and industrial schools and the literate were published in different newspapers and magazines of the period, though limited.

However, the first journal fully discussed in the scientific and technical issues about industry was published in Istanbul between the year 1914-1921 by İbrahim Pertev named as Sanayi. Sanayi journal in 1933, began to be re-published by İbrahim Pertev in Izmir with new Turkish letters with the name of Fen ve San'at and continued publishing until September 1935. After this date, it took the name of Endüstri and was published until 1958. In this article, Fen ve San'at journal published during the period of industrialization efforts that started in the 1930s history by revealing its place in the development of the industry and history of our science and technology was put forward and tried to enlighten.

Key Words: Industry, Technology, Science, History of Industry, History of Science and Technology

Bu makale, 1933-1935 yılları arasında İbrahim Pertev tarafından 24 sayı olarak yayımlanmış, bilimsel ve teknik konuların yanında, ağırlıklı olarak sanayinin ihtiyaç duyduğu fen ve teknik bilgi ve becerilerin aktarıldığı *Fen ve San'at* isimli mecmua üzerine hazırlanmış, Cumhuriyet dönemi bilim ve teknoloji tarihi çalışmasıdır. Öte yandan makale, Cumhuriyet'in kuruluşunu müteakiben başlatılan çağdaş bilim ve teknoloji alt yapısı ile donatılmış bir sanayi tesis etme gayretlerinin incelemesi olduğu kadar, yeni Cumhuriyet'in sağlam ekonomik temeller üzerine oturması için gerekli olduğuna inanılan bilim ve tekniğe dayalı üretim bilgi ve becerisinin yurt sathına yayılması için gösterilen tutuma dair bilgiler bulma çabasıdır. Bu amaç doğrultusunda

öncelikle, *Fen ve San'at* dergisinin tüm nüshalarına ulaşılmış ve her sayısı ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Aynı zamanda eserin müellifinin yayınladığı, *Fen ve San'at* dergisinin öncülü olan *Sanayi* mecmuası ile *Fen ve San'at* dergisinin devamı niteliğinde kabul edilen *Endüstri* dergilerinin mevcut kopyaları gözden geçirilmiştir. Bunlara ilaveten, *Fen ve San'at* dergisinin değerlendirilmesi bakımından Osmanlı son döneminden başlayarak derginin yayımlandığı 1930'lu yıllara kadar olan dönemde; fen, teknik ve sanayi alanlarında yayımlanan dergiler, eğitim ve öğretim faaliyetleri araştırılmıştır.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Sanayi, Bilim ve Teknoloji Yayınlarına Kısa Bir Bakış:

Avrupa'da gerçekleşen bilimsel devrim ve sanayi devrimi sonrasında toprak kayıplarının yanı sıra Osmanlı İmparatorluğu'nun bilim ve teknikte Avrupa'nın gerisinde kalması Osmanlı ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir. Avrupa'daki ilerlemenin gerisinde kalmamak için atılan ilk adımlar arasında; askeri mühendishaneler ve askeri amaca dönük olarak kurulan sanayi tesisleri görülmektedir. 1773 yılında kurulan *Mühendishane-i Bahr-i Hümayun* gemi yapımı ve denizcilik haritaları konusunda mühendis yetiştirmiştir. 1793 yılında ise topçu subayı yetiştirmek için *Mühendishane-i Berr-i Hümayun* kurulmuştur. Askeri mühendishanelerin kuruluşunu yine askeri amaca dönük olarak kurulan Beykoz kâğıt ve çuha fabrikası, iplik fabrikası, Feshane, Tophane'ye bağlı döküm fabrikası, kereste ve bakır levha fabrikası, Dolmabahçe Tüfek Fabrikası izlemiştir (Seyithanlıoğlu 2012:718). Yeni kurulan mühendishaneler ve sanayi tesisleri Avrupa'dan getirilen yabancı hocalar ve teknisyenler yardımıyla işletilmiştir. Bunun yanında salt teknoloji transferine dayalı bu gelişmelere rağmen, Osmanlı askeri ve sivil aydınları güç ve prestij açısından askeri teknolojilerin yanında genel teknolojinin gerekliliğine ve bu yeni teknoloji için bilimin şart olduğuna inanmaktaydılar. Ancak, XIX. yüzyılda liman ve demiryolları imtiyazlarında çalıştırılmak için Avrupa'dan teknisyenlerin getirilmesi dışında teknolojiye ilişkin farklı bir tutum sergilenmemiştir (Oberling 1994: 248).

Diğer taraftan, Tanzimat'ın ilanını izleyen yıllarda hızlanan modernleşme hareketleri, birçok alanda daha ileri adımların atılmasını mümkün kılmıştır. Bu adımların en önemlilerinden biri hiç şüphesiz aydınlar ve halkın yeni bilimsel ve teknik gelişmelerden haberdar olması, bilim ve tekniğin toplumsal alanda yayılması için bilimsel mecmuaların yayımlanmaya başlanmasıdır. Osmanlı'da salt bilimsel içeriğe sahip olarak yayımlanan mecmualardan ilki *Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane* tarafından 1849-1852 yılları arasında yayımlanan

Vekayi-i Tıbbiye mecmuasıdır. Bu mecmuayı, Münif Paşa'nın kuruculuğunu yaptığı ve Royal Society Of England'ı örnek alan *Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniy'e*'nin 1862 yılında çıkardığı *Mecmua-i Fünun* takip etmiştir.

Mecmua-i Fünun, yayımlandığı yüzyılda özellikle bilim ve teknoloji alanında Batı'da yaşanan gelişmelerin Osmanlı'ya aktarılmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Mecmua ile çağdaş Batı düşüncesi aktarılmaya başlanmış ve Avrupa'da yayınlanan kitap ve dergilerden tercüme yapılmıştır (Budak 2011:111-113).

Öte yandan, *Mecmua-i Fünun* belli bir meslek mensuplarından ziyade genel okuyucuların çağdaş bilgileri edinebilmesini amaç edinmiş olup, bu çerçevede yayımlanmış ilk mecmuadır (İhsanoğlu 2017:119-150). Mecmuada; felsefe, tarih, coğrafya, siyaset ve ekonomi bilimlerinin yanı sıra kimya, jeoloji, astronomi ve tıp gibi müspet bilimler de konu edilmiştir (Lewis 2007:432). Aylık olarak yayınlanan *Mecmua-i Fünun* 1867 yılına kadar 46 sayıya ulaşabilmiştir. Ancak, mecmuanın ilk sayıları 300 adet satabilmiştir. Okuma yazma bilenlerin oranının çok düşük olduğu düşünüldüğünde mecmuanın toplumda bilimin yaygınlaşmasındaki etkisinin Osmanlı bürokrasisiyle sınırlı kalmış olduğu sonucuna ulaşılabilir (Akın 2014:65-68). *Mecmua-i Fünun*'ün yayın hayatının sona ermesinden sonraki yıllarda benzer mecmualar yayınlanmıştır. 1870 senesinde Ali Suâvi'nin çıkardığı *Ulüm*, 1879 yılında *Cemiyet-i İlmiye*'nin çıkardığı *Mecmua-i Ulüm* bunların arasında yer almaktadır. *Mecmua-i Fünun*'da ağırlıklı olarak Avrupalı yazarların makalelerine yer verilmesine karşın, daha sonra yayımlanan *Mecmua-i Ulüm*'daki makalelerde ise Osmanlı yazarların eserlerine ağırlık verilmiş olsa da mecmua çok kısa ömürlü olmuştur (Budak 2004: 274-275).

Bilim ve teknolojinin toplumsal alanda tartışılması ve bunlara ilişkin yeni bilgilerin yayılmasının sağlanması açısından önemli bir yer üstlenen bilimsel ve teknolojik mecmuaların içeriklerinin belli bir bölümünün; ekonomi ve sanayi alanlarında uygulama bulma süreci, üretime dönük okulların açılmasıyla mümkün olmuştur. Zira, sanayi eğitiminin XIX. yüzyıla kadar çiraklık sistemine bağlı kaldığı anlaşılmaktadır. Mevcut çiraklık sistemi ise sanayi devrimi sonrası Osmanlı'da kurulan yeni sanayi tesislerindeki fabrika üretim bilgi ve becerisine sahip işçilerin yetiştirilmesine imkân vermemiştir. Bu duruma karşı ilk çözüm geliştirenlerden biri Mithat Paşa olmuştur. Mithat Paşa, Rusçuk Bölgesi'ndeki kız çocuklarının eğitimi amacıyla İslahhaneleri kurmuştur. Bu okul, Osmanlı İmparatorluğu'nda zamanla diğer vilayetlere de açılmış olan sanayi mekteplerinin nüvesini oluşturmuştur. İstanbul Sanayi Mektebi, 1868 yılında 300 öğrenci ile Sultanahmet mevkiinde eğitime

başlamıştır. Sanayi Mektebinde madeni sanayiye yönelik demircilik, tunç bakır ve demir dökmeçilik, lehimci, silahçı dalları, tahta sanayiye yönelik arabacı, faytoncu, kanepeci gibi dallar bulunmaktadır. Ayrıca bu dallara ilişkin derslerin hem teorik hem de pratik olarak işlenmesi planlanmıştır (Giz 1969: 20-22).

Sanayi Mecmuası'nın 30 Nisan 1914 tarihinde neşredilen ilk sayısında Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk sanayi mektebini kuran Mithat Paşa ve ilk sanayi okulunu 1780 senesinde Fransa'da Liancourt şehrinde açan Duke de La Rochefoucauld'un** Heykeli'nin resimlerine yer verilmiş ve yaptıkları çalışmalara değinilmiştir (Sanayi 1914:4).

İstanbul'da 1868 yılında eğitime başlayan Sanayi Mektebi, Osmanlı sanayisinin gelişmesine katkı sağlayan birçok kişi yetiştirmiştir. Bu okulda yetişenlerden biri de, Batılı anlamda bilim ve teknolojiye dayalı milli bir sanayinin oluşturulmasını savunan ve uzun yıllar boyunca bu doğrultuda çaba sarf eden okulun 1914 yılı mezunlarından İbrahim Pertev'dir.

İbrahim Pertev, sanayi mektebinden mezun olduğu 1914 yılının 30 Nisan tarihinde İstanbul'da bütünüyle; fen, teknik ve sanayi konularını ele alan,

sanayinin ilerlemesine çalışan *Sanayi* adında bir mecmua çıkarmıştır. *Sanayi* mecmuasının yayın hayatına başlama döneminin I. Cihan Harbine denk gelmesi mecmuanın satışını sınırlandırmış ve ilk sayısı bütün Osmanlı coğrafyasında sadece 45 adet satabilmiştir (Endüstri 1939:4). Bütün olumsuzluklara karşın mecmua 15 Aralık 1920 tarihine kadar 58 sayı yayımlanabilmiştir (Toprak 2015: 60-70).

Cumhuriyet'in kuruluşunu izleyen süreçte bilimsel ve teknik konulara yönelik mecmuaların yayımlanmasına devam edilmiştir. Bu dönemin başında yayımlanan ilk bilim ve teknik mecmuası *Fen Âlemi* mecmuasıdır. Mecmua Osmanlı döneminde yetişmiş elektrik mühendisi Mehmet Refik Fenmen tarafından Ocak 1925-Aralık 1926 tarihleri arasında 24 sayı olarak çıkarılmıştır. Mecmua, çağın bilimsel ilerlemelerini ve sanayisini memleketeye yaymak ve okuyucuların bilimsel konularda karşılaşacakları zorlukları yenmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Benzer konuları işleyen ve Mehmet Refik Fenmen gibi Yüksek Mühendis Mektebi öğretim üyesi olan Salih Murad Uzdilek tarafından Aralık 1925 ile Şubat 1927 tarihleri arasında yayımlanan *Tabiat Âlemi* mecmuası da uzun ömürlü olamamıştır. *Fen Âlemi* mecmuasıyla aynı tarihte yayın hayatına başlayan ve Türk gençliğinin fen kültürünü geliştirmek için fizik, kimya, zooloji ve fizyoloji konularını işleyen *Maddiyat* mecmuası Türk meteorolojisinin kurumsallaşmasında büyük katkıları olan Ahmet Tevfik Göymen tarafından Ocak 1926 tarihine kadar toplam 11 sayı yayımlanmıştır (Kadioğlu 2014:34-39). Her üç mecmuada kurumsal bir hüviyete kavuşamamış ve uzun ömürlü olamamıştır.

Salt bilim ve teknik içerikli mecmualara ilaveten bilim ve tekniğin belirli alanlardaki uygulamalarını içeren mecmua yayıncılığı da Cumhuriyet döneminde sürdürülmüştür. Bu tür mecmualara; 1 Mart 1925 tarihinde yayımlanmaya başlanan ve günümüzde *Demiryol Dergisi* ismini alan *Demiryolları Mecmuası*, 1927 yılında yayımlanmış *Telsiz* mecmuası ve 1933-1948 yılları arasında yayımlanan *Askeri Fabrikalar Mecmuası* örnek teşkil etmektedir. Fakat her üç mecmua da belirli bir mesleki alana odaklanmak suretiyle genel bilim ve teknoloji konularını kısıtlı bir şekilde ele almıştır.

Cumhuriyet'in kuruluşu sonrası yayınlanan dergiler ağırlıklı olarak teknolojik ihtiyaçlara acil çözümler sunmayı amaç edinmişler ve bilime daha az odaklanmışlardır. Bu amaca ulaşma yolunda önceliği yabancı kaynaklardan fenni konuların tercüme edilmesine vermişlerdir (Küçük 2015:356).

Makalede inceleme konusu yapılan *Fen ve San'at* mecmuası sanayide kullanım alanı bulan tüm teknoloji konularını odağına almıştır. Diğer taraftan, gerek öncülü olan *Sanayi* mecmuası, gerekse devamı niteliğinde olan *Endüstri* mecmuası dikkate alındığında belirli ölçüde kurumsallaşmayı başarmış ve yarım yüzyıla yakın bir süre yayımlanmıştır.

Fen ve San'at

Fen ve San'at mecmuası Eylül 1933 tarihinde İzmir'de İbrahim Pertev tarafından yayımlanmaya başlanmıştır. Mecmuanın ilk sayısında bulunan künyesinde; mecmuanın sanayici, işçi ve teknisyen mecmuası olduğu belirtilmektedir. Mecmuanın tesisleriyle, on yılının doldurmuş olan Cumhuriyet'te birçok sanayi tesisi kurulduğu ve buralarda çalışan işçi ve teknisyenlerin bilgilerini arttıracak, çağın gereklerine uygun yeni beceriler kazandıracak, yeni teknik gelişmeleri takip etmesini sağlayacak kitap ve mecmua ihtiyaçlarına cevap vermesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ayda bir çıkarılan mecmualar her biri on formadan müteşekkil 5 ciltlik fenni ve sınai bir kitap halinde toplanarak sanayici, işçi ve teknisyenin başvuru eseri haline dönüştürülmüştür (*Fen ve San'at Mecmuası* 1933 Sayı 1: 1).

Fen ve San'at mecmuası fiziksel özellikleri: Mecmua 19x27 mm ebatlarında kâğıt kullanılarak basılmış olup, her sayı reklam ve kapak sayfası haricinde yaklaşık 15-16 sayfadan müteşekkildir. Ön kapak arkasında ve en son sayfalarda olmak üzere 2-3 sayfalık renkli reklam sayfaları mevcuttur. Her sayı yaklaşık 20 sayfadan oluşmaktadır.

Mecmuanın Müessis ve Müdürü eski *Sanayi* mecmuasının sahibi İbrahim Pertev'dir. Mecmuanın İdarehanesi, İzmir'de Yemiş Çarşısı Cezair Han'dır. Ayda bir yayımlanan mecmuanın fiyatı 12,5 kuruştur. Mecmua her ayın 30'unda çıkmıştır. Mecmua, her cilt 12 sayıdan oluşmak üzere toplam 2 cilt ve 24 sayı yayımlanmıştır.

Mecmuanın kapak sayfalarında genel olarak sanayiyi temsil eden fabrika çizimlerine ağırlık verilmiştir. Mecmuanın iç sayfaların da bilim ve tekniğe yönelik makine, teçhizat ve icatların tanıtımı yapılırken teknik çizimler, tablolar, resimler ve fotoğraflara yer verilmek suretiyle anlatım zenginliği sağlandığı görülmektedir.

Mecmuanın ilk sayısında Radyo, Sanayide Gaz Motorları, Sabun ve Sabunculuk, En Son Sanayi ve Ticaret Vasıtaları, İşçi Defteri ve Makine ve İmalat Sanayinde Kullanılan Yüksek Sertlikte Çelik ve Halitaları konularına yer verilmiştir.

Mecmuanın tamamının incelenmesinden temelde 5 ana bölümden oluştuğu anlaşılmaktadır. Bunlar sırasıyla, Memleket Sanayii, Fen, San'at, İşçi Defteri ve Hizmet Masası bölümleridir.

Memleket Sanayi Bölümü: Mecmuanın 2. Teşrin 1933 tarihinde yayımlanmaya başlanan bu bölümünde memleketteki sanayi tesislerinin makine kuvvetleri, teçhizatları, çalışma tarzları, neler imal ettikleri okuyucuya tanıtılmak istenmiştir. Bu bölümün yazımı bizzat İbrahim Pertev tarafından yapılmıştır. İbrahim Pertev her sayı için bir sanayi tesisine gitmiş ve orada gördüklerini mecmuada kaleme almıştır. İlk olarak İzmir Kiremit ve Tuğla Fabrikası ziyareti gerçekleştirilmiştir. İbrahim Pertev'in aktardığına göre fabrikada 50 işçi çalışmakta ve günde 4-5 bin Marsilya kiremidi ile 10.000 tuğla imal edilmektedir. İşçilerin günlük ücretleri 60 ila 150 kuruş arasında değişmektedir. Fabrikanın güç ihtiyacı 90 Beygir gücündeki dizel motorla sağlanmaktadır. Fabrikada tuğla ve kiremit konusundaki uzman Marsilyalı bir Fransız istihdam edilmektedir. Kiremit ve tuğlaların bin adedinin fiyatı ise 70 liradır. İbrahim Pertev bu bilgilere ek olarak tuğla ve kiremit üretiminin teknik boyutları hakkında da bilgilere yer vermiştir (Fen ve San'at Mecmuası 1933 Sayı 3: 2-4).

İbrahim Pertev, 1914 yılında çıkarmaya başladığı *Sanayi* mecmuasından itibaren milli sanayi kurulması gerektiğini savunmuş ve mecmualarında bu yönde yazılara yer vermiştir. Bu doğrultuda *Fen ve San'at* mecmuasının 2. sayısının kapak sayfasında “Milli Sanayii, Cumhuriyet Doğurdu” başlığı kullanılmak suretiyle milli sanayiinin önemine dikkat çekilmiştir. Bu sayıda, Cumhuriyet’in kuruluşundan sonraki on yıllık sürecin milli sanayi için uyanma ve kurulma devri olduğu, ikinci ve üçüncü on yıllık devirlerin ise milli sanayinin kalkınma devri olacağı ifade edilmiştir. Cumhuriyet’in 1923 ile 1933 yılları arasındaki ilk on yıllık sürecinde İzmir’de mevcut olan fabrikaların karşılaştırılması yapılmıştır. Bu karşılaştırmada İzmir’deki sanayi tesisi sayısının 60’dan 129’a, çalışan sayısının ise 1800’den 5000’e ulaştığı aktarılmıştır. *Fen ve San'at* mecmuası milli sanayinin oluşmasında fabrikalar kurmak ve fabrikalarda çalışacak elemanların yetiştirilmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Bu maksatla fen ve san’at mensuplarının sanayi elemanlarının yetiştirilmesine yardımcı olmalarını ve bu hususlarda yazılar kaleme almalarını istemiştir.

Fen Bölümü: Bu bölümde, ağırlıklı olarak Avrupa fen dergilerinden alınan ve fen alanında ortaya çıkan yenilikler tanıtılmaktadır. Avrupa fen mecmuaları alıntılarının yanı sıra mühendislerden tarafından kaleme alınan yazılarda

radyo, televizyon, elektrik ve sesli sinema gibi yeniliklere ilişkin bilimsel ve teknik veriler aktarılmaktadır. Örneğin, mecmuanın birinci sayısının Fen bölümüne radyo bahsi ile başlanmakta ve birçok sayıda bu bahisle ilgili bilgilerin aktarımı sürdürülmektedir.

Fen bölümünde ağırlıklı olarak yer verilen diğer bir bilim dalı ise metalürji bilimidir. Mecmuanın ilk bölümünde “makine imalat sanayinde kullanılan yüksek sertlikte çelik ve halitalar” başlığıyla (alaşım) Avrupa fen mecmualarından metalürji bilimi konuları aktarılmıştır. Makalede 1822 yılından itibaren takım çelikleri konusunda malzeme bilimine Amerika Birleşik Devletleri General Electric laboratuvarlarında ve Alman Krup fabrikalarında yapılan çalışmalarda elde edilen kobalt alaşımlı çeliklerin ısı işlemleri aktarılmıştır (Fen Ve San’at Mecmuası 1933 Cilt1 Sayı1:12-15). Malzeme bilimine yönelik yazılan makalelerde ise nitrurasyon, sementasyon, alüminyum ve magnezyum alaşımlı hafif çelikler gibi konular işlenmiştir.

San’at Bölümü: Bu bölümde sanayide kullanılan imalat ve üretim teknikleri hakkında bilgiler bulunmaktadır. Elektrik kaynağı tekniği, alüminyumun nikel ve krom ile kaplanması, madenlerin kromla kaplanması, marangozlukta cila bahsi, freze tezgâhlarında düz dişli çarkların kesilmesi, demir ve tahta vernikleri gibi konular san’at bölümünde işlenen konular arasında yer almaktadır.

San’at bölümünde memlekette düzenlenen ulusal ve uluslararası sergiler, fuarlar da konu edilmiştir. Bunlar arasında en önemlisi İzmir Fuarı’dır. İlk kurulduğu yıllardaki adıyla “İzmir Beynelmilel 9 Eylül Panayırının 4.cüsü 26 Ağustos-15 Eylül 1934 tarihleri arasında düzenlenmiş ve memleketin dört bir yanında kurulu fabrikaların ürünlerinin yanında san’at mektebi öğrencilerinin imal ettikleri ürünlerde sergilenmiştir. İzmir San’at Mektebi öğrencileri imal ettikleri birçok torna, matkap, testere ve zımpara tezgâhları ile 14 beygir gücünde buhar makinesini sergilemişlerdir(Fen Ve San’at Mecmuası 1934 Cilt 2 Sayı 1:12). San’at mektebi öğrencilerinin bu denli teknolojik ürünleri üretebilmeleri, fen ve san’at mecmuası vasıtasıyla memleket sathındaki sanayici, teknisyen, işçi ve diğer san’at mekteplerince öğrenilmesi sağlanmıştır.

İşçi Defteri Bölümü: Bu bölümde işçilerin çalışma esnasında ihtiyaç duyabilecekleri hesap cetvelleri, formül ve düsturlar, ameli tavsiyeler, yeni san’at usulleri ve metotları yer almaktadır. Bu bilgiler arasında, santimetre inç dönüşüm hesap cetvelleri, bakır çinko, kurşun ve çelik sac levhaların kalınlıklarına göre ağırlık tabloları, elektrikçiler için bakır kablo akım cetvelleri, civata ve somun cetvelleri, boru cetvelleri, libre kg dönüşüm cetvelleri bulunmaktadır. Faydalı cetvel ve tablolara ek olarak işçilerin istifade

edebileceği kaynak ve lehim bilgisi gibi işçinin kullanabileceği pratik bilgilere yer verilmiştir. Bu bölümde Almanca EHO dergisinden İzmir sanayisinde henüz tatbik edilmediği anlaşılan yeni bir alüminyum lehiminin işçilere aktarıldığı görülmektedir (Fen Ve San'at Mecmuası 1934 Cilt 1, Sayı 9: 13).

Hizmet Masası Bölümü: Bu bölüme ikinci sayıdan itibaren başlamıştır. Bölümde okuyuculardan gelen suallere uzmanlarca verilen cevaplar bulunmaktadır. Mecmuaya gönderilen ilk soru Mesut Kamil isimli okuyucu tarafından sorulmuş olan Türkçe yazılmış bir radyo kitabının olup olmadığı sorusudur. Soruya ilişkin mecmuanın üçüncü sayısında verilen cevapta Adnan Şerif Bey'in yazdığı *Radyo Alanlara ve Alacaklara Rehber* adlı kitabın ellerinde bulunduğu ve idarehanelerine uğrayıp kitabı alabilecekleri yazılmıştır. Mecmuaya gönderilen bir diğer soruda ise İzmir İnhisarlar Tütün Fabrikası'nda sigara makineleri tamircisi Mazhar Bey yarım metre uzunluğunda demir mili nitrürasyon usulü ile sertleştirmek için gerekli olan fırının maliyetini sormuştur. Mazhar Bey'in sorusu yedinci sayıda *Nitrürasyon Usulü ile Çelikleri Sertleştirme* başlığı ile geniş kapsamlı olarak cevaplandırılmıştır. Okuyucudan gelen sorulara verilen cevaplara geniş yer verilmesi mecmuanın içeriğinin şekillendirilmesine de yön vermiştir.

Müsabaka Bölümü: Mecmuanın birinci cildinin 4'üncü sayısından itibaren "Müsabaka: bizde soruyoruz?" başlığı ile başlayan bölümde, sanayi işçilerinden cevaplandırılması istenen sorulara yer verilmiştir. Bu soruların ilki "bir matkap tezgâhında dört köşe delik nasıl açarsınız?" şeklinde olup, cevapların resim ile gösterilip izah edilmesi istenmiştir. Doğru cevaplar arasında yapılacak kurada birinci gelene bir yıllık, ikinci ve üçüncü gelenlere altışar aylık abonelik ödülü verileceği ve birincinin resminin de mecmuada neşredileceği belirtilmiştir (Fen Ve San'at Mecmuası 1933 Cilt 1, Sayı 4: 5). Mecmuanın 2'nci Kanun 1934 nüshası *Müsabakalarımız* başlıklı alt bölümünde müsabakayı İzmir'de Halim Ağa çarşısında 50 numaralı atölyede çalışan Ahmet Hamdi Efendi'nin kazandığı bilgisini vermiş ve yeni müsabaka olarak "Nazarinızda medeniyetin terakkisine en çok hizmet eden işçi hangisidir?" suali sorulmuştur (Fen Ve San'at Mecmuası 1934 Cilt 1, Sayı 5: 14).

Modern Teknik Âleminde Bölümü: Sanayide en son tekâmüller, en son ihtiralar ve Avrupa fen mecmualarından alıntılarının bulunduğu bölüm mecmuaya Şubat 1934 nüshasından itibaren eklenmiştir. Bölümde Batı'da icat edilen veyahut geliştirilen sanayi erbabının kullandığı alet edevat ile makinalar tanıtılmaktadır. Bölümde aktarılan bazı yenilikler şöyle sıralanabilir; perçinleme yerine kullanılmaya başlanan elektrik kaynağı, dokuma transmisyon kayışları, universal elektrikçi pensesi, üzerine her iş

bağlanabilen yeni icat mengenerler, rutubet makineleri, modern atölye ve imalathanelerde vantilasyon, elektrik kaynağı makineleri, motorlu ve portatif testereler.

Fen ve San'at mecmuası fen ve sanayi uzmanlarından değişik konularda makale göndermeleri konusunda zaman zaman duyurularda bulunmuştur. Bu duyurulardan birinde sanayi erbabının anlayabileceği açıklıkta boya sanayi, çelik, makine ve motor sanayi, yapı ve beton konularında pratik bilgilerin yer aldığı makalelerin gönderilmesi istenmiştir (Fen Ve San'at Mecmuası 1943 Cilt 1, Sayı 1: 4). Mecmuanın böyle bir yol izlemesi teknik konularda yazılar yazabilecek uzmanların sayısının sınırlı olduğunu göstermektedir.

Maarif Vekâletine bağlı Mesleki ve Teknik Tedrisat Umum Müdürlüğü Mayıs 1934 tarihinde ülkedeki Sanat Mekteplerine bir tamim göndermiş ve talebenin *Fen ve San'at* mecmuasından faydalanmasını teminen mecmuaya abone olunmasını istemiştir (Fen Ve San'at Mecmuası 1934 Cilt 2 Sayı 3: 1).

Fen ve San'at mecmuası, Birinci Kanun 1934 sayısında mecmuaya öz Türkçe bir ad bulmak için yarışma açmıştır. Yarışma sonucunda mecmua için en uygun adı bulana mükâfat verileceği belirtilmiştir (Fen Ve San'at Mecmuası 1934 Cilt 2, Sayı 4: 7). Daha sonraki sayılarda okuyuculardan gelen adlar yayınlanmıştır. Okuyucular, bilim ve zanaat, bilgi öndeşi, örs, düzen bilgisi, bilgi açarı (Fen Ve San'at Mecmuası 1935 Cilt 2, Sayı 6: 6), oranbilik, bilik epik (Fen Ve San'at Mecmuası 1935 Cilt 2, Sayı 7: 13) gibi önerilerde bulunmuşlardır. Ancak, mecmuadan yapılan açıklamada *Fen ve San'at*'ın öz Türkçe isminin *Endüstri* olacağı belirtilmiştir (Fen Ve San'at Mecmuası 1935 Cilt 2, Sayı 10: 3). İkinci cildin onuncu sayısından itibaren San'at bölümünün adı Endüstri olarak değiştirilmiş ve mecmua 25'inci sayıdan itibaren *Endüstri* adıyla yayınlanmaya başlanmıştır.

Sanayi Kütüphanesi: Mecmua mühendis ve fen ve san'at uzmanlarının kaleme alınan eserlerden oluşan kitapları da bastırıp, okuyucuların istifadesine sunmuştur. Bu eserler ve eserleri kaleme alanlara ilişkin bilgiler mecmuanın farklı sayılarında yayınlanmıştır. Mecmuanın dil devrimi sonrası yayınlanmaya başlanmasına rağmen Sanayi Kütüphanesi eserlerinin eski ve yeni harfli Türkçe olarak basıldığı görülmektedir. Sanayi Kütüphanesi teknik eserleri arasında Fikret Bey tarafından kaleme alınan eski harfli 200 kuruş değerindeki *Şoför İmtihanı*, muhabere kaymakamı Şemsi Bey tarafından yazılan eski harfli 50 kuruşluk *Ameli Telsiz Telefon*, 60 kuruşluk *Telsiz Telefon Hocası*, 50 kuruşluk *Lambalı Telsiz Telefon Nasıl Yapılır*, Mühendis Yusuf Ziya Bey tarafından yazılan ve 60 kuruşa satılan *Kendi Kendine Makine Tamirciliği* ve Mühendis Osman Hüsnü Bey'in eski harfli *Demir Teknolojisi* adlı eserleri

sayılabilir (Fen Ve San'at Mecmuası 1934 Cilt 1 Sayı 10:14). Öte yandan, *Fen Âlemi* mecmuası müellifi elektrik mühendisi Mehmet Refik Fenmen tarafından eski harfli Türkçe ve yeni harfli Türkçe olarak elektrik, makine ve termodinamik konularında yazılmış birçok eseri de Sanayi Kütüphanesi'nde yer almıştır (Fen Ve San'at Mecmuası 1934 Cilt 1, Sayı 9: 11).

Öz Türkçe Kılavuzu	
Bundan böyle yazılarımızda çıkacak olan öz Türkçe kelimeler ve teknik tabirler:	
1	
Adese: Gözğü	Cetvel tahtası: Çizgeç
Adet: Sayı	Cevap: Cevap
Ahiz: Almaç	Cezr: Kök
Akıs: Yansıt (Reflector)	Cihaz: Takım (appareil)
Aksi: Ters	Cilâ: Açık
Aksi sâda: Yanku	Cism: Cisim
Aksülâmel: Tepki	
Alet: Aygıt	
Alât ve edevat: İş takımı	Dahilî: İçeri, içsel
Âlîm: Bilgin	Daire: Derece (Cercle)
Amûd: Dike	Dairevi: Değirmi
Amûdi: Dikel	Debağ: Sepici
Arıza: Aksa	Debağat: Septiclik
Arz: En, gen, genişlik	Derece: Derece (Degré)
Asgari: En az, en aşağı	Devr: Devir
Azami: En büyük	
Ayar: Ayar	
Miyar: Ayıraç	
	Eb'at: İrâmlar
	Ehemiyyetli: Önemli
Bahrî: Denizsel	Ehliyet: Erdik
Bilâlis: Tam tersi	Elâstiki: Esnek
Bina: kurağ, yapı	Elâstikiyet: Esneklik
	Müteahhit: Üstenci
	Emsal: Eş, eşler
Cercyan: Akım, Akış	Vesâli nakliye: Taşıma araçları
Cazibe kuvveti: Çekim	Eser: Eser
Cem etmek: Cumlamak, toplamak	Eşya: Eşya
Cetvel: Çizge (tableau)	

Mecmua teknik eserler yayınlamanın yanı sıra makalelerde öz Türkçe kelimelerin kullanılması amacıyla bazı sayılarında "Öz Türkçe Kılavuzu" (Fen Ve San'at Mecmuası 1935 Cilt 2, Sayı 9:2) başlığıyla yabancı teknik kelimelerin Türkçe karşılıkları yayınlamıştır. Sanayi ve teknik alanda öz Türkçe kelime kullanılması meselesi daha evvel *Sanayi* mecmuasının Mayıs 1917 sayısında gündeme getirilmiştir. Mecmuada; İngilizce, Fransızca İtalyanca, Yunanca ve başka dillerin terimlerinin Osmanlı fen ve san'at terimlerinde kullanıldığı belirtilmiş ve fenni ve sınaî ıstılah meselesinin üzerine gidilerek fen ve san'at alanında umumi bir Türkçe dilin zorunluluğuna dikkat çekilmiştir (Endüstri 1939, Sayı 1: 10).

Fen ve San'at Mecmuası Reklam Bölümü: Reklam bölümünde ağırlıklı olarak İzmir'de bulunan sanayi tesislerinin reklamlarının bulunduğu görülmektedir. Bunlar arasında; Turan Yağ ve Sabun Fabrikası, Tahsin Piyale İrmik, Makarna, Pirinç Unu Fabrikası en fazla reklam veren kuruluşlardır. Diğer taraftan, Dunlop Lastikleri, Crossley Motoru, Heemaf Hollanda

Elektrik Motorları, Sokoni-Vakum Oyl Kompani Ink, gibi yabancı menşeli sanayi ürünlerinin reklamlarına da yer verilmiştir.

IZMIR TEBESİRİ
YERLİ MALI
ALAMETİ FARİKA
Değirmenci Zade Ahmet ve Şeriki Mehmet Kâfiyat
İZMİR

İmalâthanesi:
İzmirde Beyler
sokakı 44. No. 44.
Satış merkezi:
Kıyafet pazarı
Mutfaklar Çarşı-
sında 44. KİRAAT
No. 41 - İzmir

Tezyinat Mimarı
Mühür Sanayi Müessesinin müdürü
HAYATI
İsmail Tahsinli Çarşısı, 33
Her türlü hastalıkta etkili ve etkili ilaçtır
İzmirde satılır ve yapılır

Oksijen Kaynağı
için
her türlü malzeme
OKSİJEN ve KARBİT
Artur Vetter ve Şeriki
SAMAN İSKELERİ, 222
Tel: 1247

SOKONI - VAKUM
Bütün dünyanın tanıdığı marka altında sanayinin
her şubesi için en elverişli ve en ekonomik
makina yağlarını takdim eder.

GARGOYLE **GARGOYLE**
MOBİLOİL

En modern usullerle elde edilen en mükemmel yağlarla makinalarınızı harabiyetten kurtarmaktan mada, sarfiyatınız üzerinde asgari % 50 tasarruf temin etmiş olursunuz.

Sokoni - Vakum Korporeyşin

Tahsin Piyale
Irmik, Makarna, Pirinç unu fabrikaları

TAHSİN PİYALE etiketini taşıyan fabrikalarımızın mamulât ve müstahzeratı, bu gün Türkiyenin her tarafında en şerefli mevkii kazanmış bulunmaktadırlar.

Hiç bir suretle kapalılarından içeriye hile girmeyen fabrikalarımızın mamulât ve müstahzeratını, büyük bir emniyet ve itimata kullanabileceğiniz aziz müşterilerimize beyan ederiz.

İzmir - Alsancak Hava gazı yanında - Tel. 3486

Sonuç

Osmanlı son döneminden itibaren devletin temel hedeflerinden biri Batılı anlamda bir sanayi oluşturmak olmuştur. Cumhuriyet'in kuruluşunu takip eden yıllarda bu hedefi gerçekleştirmeye yönelik gayretler devam etmiştir. Bu gayretlerin tezahürlerinden biri çağdaş bilimsel ve teknolojik gelişmelere dayalı milli sanayi oluşturabilme ülküsüdür. Bu ülkeye ulaşma yolunda; Cumhuriyet'in onuncu yılında çıkarılan, Fen ve San'at mecmuası başta sanayici, teknisyen ve işçiler olmak üzere tüm yurttaşlara hitap edebilmiş olması nedeniyle popüler bir bilim ve teknoloji dergisi hüviyetine sahip olmuştur. Dönemin Maarif Vekâletinin Fen ve San'at mecmuasına ülkedeki tüm Sanat Mektepleri'nin abone olunmasını zorunlu kılması derginin devlet tarafından sahiplenildiğinin göstergesidir.

Osmanlı son döneminde çıkarılan *Mecmua-i Fünun*, *Mecmua-i Ulûm* ve *Sanayi* mecmuaları gibi mecmuaların hemen hepsi kurumsallaşmayı sağlayamamışlar ve kısa ömürlü olmuşlardır. Bu duruma mecmuaların yayımlandığı dönemlerdeki savaşlar ve uzun süreli siyasi istikrarsızlıklar, okuma yazma oranının düşük olması ve mecmuaların yönetici sınıf tarafından yeterince sahiplenilmemesi etkili olmuştur. Cumhuriyet sonrası dönemde sağlanan siyasi ve ekonomik istikrar ve eğitime verilen büyük destek

sayesinde, 1933-1958 yılları arasında yaklaşık çeyrek asırlık bir sürede farklı isimlerde yayınlanmış olan *Fen ve San'at* mecmuası kendi alanında en uzun süre yayımlanan dergiler arasında en ön sıralarda yer almıştır.

Mecmua, bilim ve teknolojinin kuramsal konularına odaklanmak yerine ağırlıklı olarak çağının bilim ve teknoloji uygulamalarına odaklanmış ve yeni bilimsel ve teknolojik uygulamaların ülkemizde yaygınlaşmasına katkı sağlamıştır. Mecmua, Sanayi Kütüphanesi bölümüyle; mühendisler, fen ve teknik uzmanların kaleme aldığı eserleri bastırıp kitap haline getirterek okuyucularının istifadesine sunmuş ve bu yolla bir nevi teknik yayıncılık rolünü üstlenmiştir. Öte yandan, derginin iç sayfaların da bilim ve tekniğe yönelik makine, teçhizat ve icatların tanıtımı yapılırken teknik çizimler, tablolar, resimler ve fotoğraflara yer verilmek suretiyle anlatım zenginliği sağlandığı da görülmektedir

Mecmuada işlenecek konuların belli bir kısmının Hizmet Masası ve Müsabaka bölümleri vasıtasıyla okuyuculardan gelen ve okuyucuya yöneltilen soruların cevaplarından oluşması, mecmuanın okuyucusunun düşünce ve ihtiyaçlarına verdiği önemi göstermekte olup, konularının bu şekilde belirlenmesi okuyucuyla daha fazla iletişime geçilmesini sağlamış, mecmuanın şekillenmesinde okuyucu belirleyici rol oynamıştır.

Memleket Sanayii bölümünde ülkede mevcut sanayi tesisleri hakkında iktisadi ve teknik bilgiler verilmiş ve bu bilgilerin yurt sathına yayılması sağlanmıştır. 1930'lu yıllarda ülke sanayisine ilişkin verilerin paylaşılması başta sanayiciler olmak üzere işçi ve teknisyenlerin Türk sanayisi hakkındaki bilgilerinin artmasına vesile olmuştur. Bu bilgilerin yayılımının farklı bölgelerdeki sanayiler arasında etkileşimin oluşmasında, sanayinin daha yeni teknik bilgiyle donanmasında önemli rol oynadığı mecmuanın hizmet masası bölümlerinde ve okuyucu yazılarından anlaşılmaktadır.

Fen ve San'at mecmuasında yayımlanan makalelere bakıldığında, teknik konuların yazı dizisi şeklinde işlendiği ve bir teknik uzmanın birden fazla sayıda yazı kaleme aldığı görülmektedir. Bu durum teknik konulara hâkim insan kaynağı eksikliğini gösterdiği gibi, fen ve teknik yayıncılığın henüz gelişmediğine de delalet etmektedir. Bütün bu olumsuzluklara rağmen, mecmua fen ve teknik alanında uzun yıllar yayın hayatını sürdürmüş ve fen ve teknik konularının toplumun geniş bölümü tarafından takip edilmesinde öncü rolü oynamıştır.

Kaynaklar

- Akın, Adem (2014). *Münif Paşa ve Türk Kültür Tarihindeki Yeri*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s.65-68.
- Budak, Ali (2004). *Batılılaşma Sürecinde Çok Yönlü Bir Osmanlı Aydını Münif Paşa*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- _____ (2011). *Mecmua-i Fünun Osmanlı'nın İlk Bilim Dergisi*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Giz, Adnan (1969). "İstanbul da İlk Sanayi Mektebinin Kuruluşu", *İstanbul Sanayi Odası Dergisi*, Sayı: 36, İstanbul: Yenilik Basımevi.
- Horn, Jeff (2006). *The path not taken: French Industrialization in the age of revolution, 1750-1830*, Massachusetts Institute of Technology.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin (2017). *Osmanlı Bilim Mirası, Mirasın Oluşumu, Gelişimi ve Meseleleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Küçük, Serhat (2015). "Erken Cumhuriyet Dönemi Bilim Dergilerinin Vizyon ve Misyonları", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 12, Sayı 31, s. 356.
- Lewis, Bernard (2007). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Çev: Metin Kıratlı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., s.432.
- Seyitdanlıoğlu, Mehmet ve Halil İnalçık, (2012). *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, Tanzimat Dönemi Osmanlı Sanayii (1839-1876), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.718.
- Toprak, Zafer (2015). "Emekten ve Sanayiden Yana Bir Dergi: Sanayi Mecmuası", *Toplumsal Tarih*, Sayı 253.
- Oberling, Pierre (1994). *Aviation in the ottoman empire: its place in the history of technology*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s.248.
- Kadıoğlu, Sevtap (2014). "Türkiye'de Bilimin Popülerleşmesi ve Maddiyat Dergisi, 1925-1926", *Osmanlı Bilim Araştırmaları*, Cilt 15, Sayı 2, İstanbul.

Dergi

Endüstri, Yıl 25, Sayı 1, İzmir, Eylül 1939.

Fen ve San'at Mecmuası, Cilt 1 Sayı 1, İzmir, Eylül 1933.

Fen Ve San'at Mecmuası Cilt 1 Sayı 3, 2. Teşrin 1933.

Fen ve San'at Mecmuası, Cilt 1, Sayı 4, İzmir, Birinci Kanun 1933.

Fen ve San'at Mecmuası, Cilt 1, Sayı 5, İzmir, İkinci Kanun 1934.

Fen ve San'at Mecmuası, Cilt 1, Sayı 9, İzmir, Mayıs 1934.

Fen ve San'at Mecmuası, Cilt 1, Sayı 10, İzmir, Haziran 1934.

Fen ve San'at Mecmuası, Cilt 2, Sayı 13, İzmir, Eylül 1934.

Fen ve San'at Mecmuası, Cilt 2, Sayı 15, İzmir, 2nci Teşrin 1934.

Fen ve San'at Mecmuası, Cilt 2, Sayı 16, İzmir, Birinci Kanun 1934.

Fen ve San'at Mecmuası, Cilt 2, Sayı 18, İzmir, Şubat 1935.

Fen ve San'at Mecmuası, Cilt 2, Sayı 19, İzmir, Mart 1935.

Fen ve San'at Mecmuası, Cilt 2, Sayı 21, İzmir, Haziran 1935.

Fen ve San'at Mecmuası, Cilt 2, Sayı 22, İzmir, Haziran 1935.

Sanayi Mecmuası, Sayı 1, Mahmut Bey Matbaası, İstanbul, 1914.

Sonnotlar

** Duke de La Rochefoucauld (1747-1827) tarafından Fransa da açılan sanayi okulu Osmanlı sanayi okullarına örneklik teşkil etmiştir. Duke de La Rochefoucauld'un açtığı okul Napoléon Bonaparte'ın 1799 yılında okulu ziyaretinden sonra sadece sanayiye yönelik astsubay yetiştirilmek üzere yeniden düzenlenmiştir. Compiègne'deki okul, Gaspard Monge, Claude Louis Berthollet ve Pierre Simon Laplace'ın tavsiyeleri doğrultusunda Ecole des Arts et Metiers (Ticaret ve Sanat Okulu) olarak yarısı teorik, diğer yarısı pratik derslerden oluşturulmuş müfredatıyla 1803'te yeniden tesis edilmiştir (Horn 2006:201).

Fen ve San'at Mecmuası Fihristi

Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt I
	İbrahim Pertev	Fen ve San'at Niçin ve Kimler İçin Çıkıyor?	1	Sayı 1
	Elektrik Mühendisi Herve Narik	Radyo ve Alıcı Postaları	2-3	
	Enjeniyör M.Nedim	Sanayide Gaz Motorları	4-5	
	Kimyager Mithat Mustafa	Sabun ve Sabunculuk	6-7	
	Gid Dezemportatör'den	Fantezi Triko Makinesi	7	
	Avrupa Fen Mecmualarından Çeviri	İstikbalin Elektrik Motoru, Mermer İçin Elektrik Makabı, Etiket Makinaları	8	
		Santimetre ve İnçe Hesbı, Saç Levhalar	9	
		Potreller, Neftin Muayenesi, Minyomun, Bezli Muşambalar Nasıl Yapılır? Gaz, Su ve İstim Boruları Cetveli, Ayakkabı Vernikleri,	10	
		Elektrik Nakilleri ve Cihazları, Elektrik Kelimesi	11	
		Yeni Metallurji: Yüksek Sertlikte Çelik ve Halitaları	12-15	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt I
	İbrahim Pertev	Cumhuriyet Devrinde Milli Sanayi	2	Sayı 2
		Hakikati Gösteren Rakamlar	3	
Fen	Avrupa Fen Mecmualarından Çeviri	Semantasyon Yerine Nitrurasyon	4-6	
	Kimyager Mithat Mustafa	Sabun ve Sabunculuk	7-8	
		Radyo ve En Son Tekâmulatı	9-10	
San'at		Alüminyumun Nikel ve Krom ile Kaplanması	11-12	
İşçi Defteri		İnçe ve Milimetre Cetveli, Kayışlara Dair, İzolalı Bakır Nakilleri Cetveli, Şöförlere Malumat	13-15	
		Marangozlara Tutkal Hakkında, Sualler ve Cevaplar	16	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt I
Memleket Sanayii	İbrahim Pertev	İzmir Kiremit ve Tuğla Fabrikası	2-4	Sayı 3
Fen	Elektrik, Makine ve Sanayi Mühendisi Hurşit	Sanayide Elektrik Fırınları	5,12	
	Radyo Mütéhassısı H. N.	Radyo ve Alıcı Postaları 2:Anten veya Kadro Aleti	6-7	

	Kimyager Mithat Mustafa	Sabun ve Sabunculuk: Prina Yağı, Araşit Yağı, Fındık Yağı, Susam Yağı	8-9	
	Kimyager Mithat Mustafa	Yeni ve Mühim Bir San'at Bahsi: Demir ve Tahta Üzerine Sürülen Vernikler	10-11	
San'at		Kromaj: Madenleri Kromla Kaplamak	13-14	
İşçi Defteri		Yuvarlak ve Dört Köşe Demir Cetveli, Cıvata ve Somun Cetveli, Gaz, Su ve İstim Boruları Cetveli, Asitlere Karşı Dayanıklı Macunlar	15-16	
		Soğukta Pirince Siyah Renk Vermek, Çatlayan Bir Silindirin Tamiri	17	
Hizmet Masası		Sualler ve Cevaplar	18	
		İşçi Sıhhati: İş Başında Tehlike ve Kaza Yerleri	19	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt I
		Cumhuriyet'in İkinci On Yılı Eşiğinde	1	Sayı 4
Memleket Sanayii	İbrahim Pertev	Turan Yağ ve Sabun Fabrikaları	2	
Müsabaka		Bizde Soruyoruz	5	
Fen	Makina ve Elektrik Mühendisi M. Hurşit	Alçak Tevettür ve Yüksek Tevettür	6-7	
	Kimyager Mithat Mustafa	Sabun ve Sabunculuk: Pamuk Yağı, Haşhaş Yağı, Ay Çiçeği Yağı, Keten Yağı, Kenevir Yağı, Soya Yağı	8-9	
	Enjeniyör M. Nedim	Gaz Motörleri ve Gazojenler	10	
San'at	Kimyager Mithat Mustafa	Demir ve Tahta Üzerine Sürülen Vernikler	11-12	
	Mühendis P. Karbone	Pirina Sanayii		
		Cumhuriyet Devrinde İşçinin Kıymeti	15	
İşçi Defteri		Yuvarlak ve Dört Köşe Demir Cetveli, Cıvata ve Somun Cetveli, Muhtelif Halitalar, Transmisyon Yatak Mesafesi Cetveli	16-17	
Hizmet Masası		Sualler ve Cevaplar	18	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt I
		Cumhuriyet Modern Sanayii Kurarken	1-2	Sayı 5
		Beş Senelik Sanayi Programının Hulasası		
Memleket Sanayii	İbrahim Pertev	Turan Yağ Fabrikası	4-7	

Fen	Elektrik Mühendisi Herve Narik	Radyo ve Alıcı Makinalar	8-9	
San'at		Kromaj	10	
İşçi Defteri	Enjeniyör M. Nedim	Lehim ve kaynaklar	11	
		Piston Yaylarını Çıkarmak Usulü, Muhtelif Halitalar	12	
Pratik İşçi	Enjeniyör M. Nedim	İşçinin Matematik Malumatından: Cebir	13	
Müsabaka		Yeni Müsabakamız	14	
Hizmet Masası		Sualler Ve Cevaplar	15	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt I
Fen	Makine ve Elektrik Mühendisi M. Hurşit	Sesli Sinema	1-2	Sayı 6
	İzmir Deniz Ticaret Fen Şubesi Makine Mühendisi	Yarım Dizel Makinaları	2	
	Mühendis Muammer Şükrü	Kuvvei Anilmerkeziye ile Elde Edilen Çimento Boruları	4-5	
San'at	Kimyager Mithat Mustafa	Demir ve Tahta Vernikler	7	
	İbrahim Pertev	Memleket Sanayi: Deri ve Kösele Sanayimiz	8	
Modern Teknik Aleminde		Elektrik Kaynağı, Tekemmül Ettirilmiş Eğeler, Universal Bir Elektrikçi Pensesi, Yeni İcat Mengenerler, Rutubet Makinaları	9	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrik Dersleri	13	
İşçi Defteri		Lehim ve Kaynaklar, Cıvata ve Somun Cetveli, Demir Nedir? Font Nedir?, Çelik Nedir?, Sualler ve Cevaplar	15	
Hizmet Masası		Sorulan sorulara cevap verir	18	
Müsabaka		Yeni Müsabakamız	18	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt I
Memleket Sanayii	İbrahim Pertev	Kristal ve Ayna Sanayimiz	1-2	Sayı 7
Fen	Makine ve Elektrik Mühendisi M. Hurşit	Sesli Sinema	3-4	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrik Dersleri	5-6	

	İzmir Deniz Ticaret Fen Şubesi Makine Mühassısı	Yarım Dizel Motorları	7-9	
Sanat	Ağaç İşleri Mühassısı Muallim Hayati	Marangozlukta Cila Bahsi	10	
Modern Teknik Aleminde	Elektrikle İşleyen Matkap Tezgâhları, Vernik İmaline Mahsus Son Sistem Tesisat, Vernikleri Kurutma Fırımları, Elektrik Kaynak Makinası, Tekemmül Ettirilmiş Eğeler, Universal Bir Elektrikçi Pensesi,		12	
		Otomatik Elektrik Türün Presesi, Balık Avı ve Spor Deniz Motorları	13	
Hizmet Masası		Nitrürasyon Usulü İle Çelikleri Serleştirme	14	
İşçi Defteri	Çelik Nedir? Kaç Türü Çelik Vardır?, Dökme Rapid Çeliği Terkibi, Kayışları Yumuşatmak, Kükürlü Nitrürasyon Çeliği, Kaynak Vasıtası Bir Halita, Nikelaj Banyosu Terkibi, Fumo		15	
Müsaba- kamız		Sağ Kulağız ile Sol Diş Açmak	18	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt I
	İbrahim Pertev	Sanayi ve Fen ve San'at Mecmuaları	1-2	Sayı 8
Fen	Muhabere Kaymakamı Şemsi	Radyo Bilgisi	3-4	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrikle Aydınlik Projeleri	5-6	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrik Kaynağı ve Arkos Sudürün Ehemmiyeti: "Elktrod"un Ehemmiyeti	7	
	Enjeniyör M. Nedim	Dowson Gazları	8	
Büyük Fen Adamları ve İhtiraları	M.V.	Pil ve Muhterii Volta	9	
Sanat	Ağaç İşleri Mühassısı Muallim Hayati	Marangozlukta Cila Bahsi	9-10	
İşçi Defteri	Enjeniyör M. Nedim	Lehim ve Kaynaklar, Tek Ağızlı Somun Anahtarı ve Ölçüleri, Torna Kalemleri Ağız Zaviyesi, Platin Kaplama, Kayışları Hesap Etmek İçin Basit Cetvel, Alüminyum Lehim ve Halitaları	11	
Müsaba- kalarımız		Meneviş Kaç Türüdür.	17	
	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt I
		Yeni Türk Tekniği	1-2	Sayı 9

Fen	Muhabere Kaymakamı Şemsi	Radyo Bilgisi	3-4	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrikle Aydınlik Projeleri	5-7	
San'at	Ali Sabri	Freze Tezgâhlarında Düz Dişli Çarkların Kesilmesi	8-9	
Modern Teknik Aleminde		Modern Atelye ve İmalathanelerde Ventilasyon, Elektrik Kaynağı Makinaları, Motorlu ve Portatif Testereler, Yeni Bir El Arabası	10-11	
İşçi Defteri	En Son Alüminyum Lehimi, Elektrod'un Ehemmiyeti, Madenlerin Sıkleti İzafiyetleri, Tabii Sertlikte Çeliklerin Kimyevi Terkipleri, Kazanları Tecrübe Tazyiki, İçeriden Dış Açma		12-15	
İşçi ve Teknisyen Sütunu	Kayseri Tayyare Fabrikasında Ressam İlhan	Sanatta Edebi Zevk	16	
Hizmet Masası	Sorular ve suallere cevap verir	Radyum lambalarının fitillerinin sureti imali nasıldır?	17	
	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt I
Fen	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Madeni Köprüler İnşasında Elektrik Kaynağının Kullanılması	3-4	Sayı 10
San'at	Muallim H. Ferit	Dişli Çarklar Nasıl Çizilir ve Nasıl Hesaplanır	5-7	
	İbrahim Pertev	Oksijen ile Alüminyum Kaynağı	8-9	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrik Kaynağı Tekniği	10	
	Aydın Demiryolları Cer İşleri Müdür Muavini Sadettin	Şimendifercilik Tekniği	11-12	
	Ağaç İşleri Mütahassısı Muallim Hayati	Marangozlukta Cila Bahsi	13	
İşçi Defteri		Cıvata ve Somun Ebadını Tayin Eden Cetvel, Madenleri Erime Dereceleri, Döküm Parçalarının Ağırlığını Hesap Etmek,	15-16	
İşçi ve Teknisyen Sütunu	Kırıkkale Pirinç Haddehanesinden Frezeci Abdurrahman	Teknik Sahada Türk Gençliği	17	
Hizmet Masası		Sorular ve suallere cevap verir	18	

Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt I
	İbrahim Pertev	Sanat Mektepleri Mezunları	1-2	Sayı 11
	Şevket Süreyya	İş Kanunu	2	
Fen	İbrahim Pertev	Yeni Metallurji: Alüminyumun Yeni Rakibi Magnezyum	3-4	
	Muhabere Kaymakamı Şemsi	Radio Bilgisi	5-6	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrikle Aydınlik Projeleri	7-8	
San'at		Madenleri Krom ile Kaplamak	9-10	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrik Kaynağı Tekniği	11-12	
	Aydın Demiryolları Cer İşleri Müdür Muavini Sadettin	Şimendifercilik Tekniği	11-12	
İşçi Defteri		Tornada Diş Hesabatı, Duralumin, Fontu Yapışturmak İçin Eriyici Madde, Transmisyon Milleri	13-16	
İşçi ve Teknisyen Sütunu		Bizde San'at ve San'atkar	17	
Hizmet Masası		Sorular ve suallere cevap verir	19	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt I
	Mühendis Muammer Şükrü	9 Eylül Panayırı ve Tesisatı	1-2	Sayı 12
Fen	İbrahim Pertev	Televizyon Nedir ve Tahakkuk Etmış midir?	3-4	
	Muhabere Kaymakamı Şemsi	Radio Bilgisi	5-6	
	Fransızca La Pratik Dezendüstri Mekanik Mecmuasından	Alçak ve Yüksek Tevettürlerin Vücutte Tesirleri	7-8	
	Enjeniyör M. Nedim	Memleketimiz İçin En Muvafık Gazojen Tipi	9	
San'at		Nikelaj: Madenleri Nikel İle Kaplama Usulü	10-11	
	Muallim H. Ferit	Dişli çarklar Nasıl Çizilir ve Nasıl Hesap Edilir?	12-13	
İşçi Defteri	İbrahim Pertev	Mallabl Font, İngiliz Libresini Kilograma Çevirme Cetveli, Kilogramı İngiliz Libresine Çevirme Cetveli,	14-15	

	H.F	Tesviyecilikte: Eğinin Kullanış Tarzı	16	
	M.A	Deniz Çarkçılığı	18	
Hizmet Masası		Sorular ve suallere cevap verir	18	
		Birinci Cildin Fihristi	19	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt II
	İbrahim Pertev	Yeni Sanayi Hayatımızda İşçiyi Yetiştirmek	1	Sayı13
		Eskişehir Şeker Fabrikası	2	
Fen	Yüzbaşı Sedat(İstanbul Deniz, Telsiz ve Elektrik Fen Tatbikat Mektebi)	Normandi Transatlantiği	3	
	Jan Troyon (Çeviren: İ.Pertev)	Zımpara Taşlarına Karşı Tedbirler		
	Muhabere Kaymakamı Şemsi	Radyo Bilgisi	5-6	
San'at		Nikelaj	7	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrik Kaynağı	9	
	Aydın Demiryolları Cer İşleri Müdür Muavini Sadettin	Şimendifer Tekniği	10-11	
		İzmir Beynelminel Sergisinde Türk Tekniği	12	
İşçi Defteri		Mallabl Font Nasıl Yapılır, Hususi Font, Döküm Ocaklarına Atılacak Kok Miktarının Hesabı, Yapı İşlerinde Çimento Harçları, Deniz veya Dere Kumu ve Çakıldan Yapılan Beton Nisbeti,	13-15	
		Dört Çarkla Dış Açmak, Ağaçların Sikleti İzafiyetleri, Mazut Nedir?, Murabba ve Mikap, Çelik Kabloların Mukavemet Cetveli, Kasein Tutkalı, Sanayi Teknik Eserlerle Yükselir	16-17	
	H. Ferit	Dişli Çarklara Dair	18	
		Fabrikalarda Eskimiş Yağları Nasıl Temizlemeli?	19	
Hizmet Masası		Sorular ve suallere cevap verir	20	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt II
	Necmi Tevfik	Modern Demir İşleri San'atlarının İstedikleri	1	Sayı 14
Fen	Yüzbaşı Sedat(İstanbul Deniz, Telsiz ve Elektrik Fen Tatbikat Mektebi)	Normandi Transatlantiği	3	

	Muhabere Kaymakamı Şemsi	Radyo Bilgisi	4-5	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrik Aydınlik Projeleri	7-8	
San'at	Hasan Hibler	Ağaç İşleri İmalinde Makinaların İş Sıralarına Göre Vaz ve Tanzimi	9-10	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrik Kaynağı Tekniği	13	
	Aydın Demiryolları Cer İşleri Müdür Muavini Sadettin	Şimendifer Tekniği	14-15	
İşçi Defteri	Mallabl Font Nasıl Yapılır? Kasein Tutkalı, Adi Bronzlar, Döküm Ocağında kok kömürünü yakmak İçin lazımgelen hava miktarının hesabı, Bir sathın murabbaı		16-17	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt II
		İşbaşında amaliyat ve nazariyat	1	Sayı 15
		Cumhuriyet San'at Mekteplerinde Fen ve San'at	1	
		Eskişehir Şimendifer Atölyeleri	2	
Fen	Yüzbaşı Sedat(İstanbul Deniz, Telsiz ve Elektrik Fen Tatbikat Mektebi)	Normandi Transatlantiği	3	
	Mühendis Muammer Şükrü	Fibrosiman borular	5	
San'at	Mühendis Rahmi Tahsin	Soğuk demir inşaatı	7	
	Mühendis Rahmi Tahsin	Elektrik motorlerinin bağlanması	10	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrik kaynağı	12	
	Muallim H.Ferit	Dişli çarklar ve hesaplanması	13	
	Nikelaj, Cilasası içinde kundura boyası nasıl yapılır, Flating verniği nasıl yapılır, Tornada altı çarkla diş açmak		14	
İşçi Defteri		Dökümcülükte Mallabl Font	16	
Hizmet Masası		Sorular ve suallere cevap verir	18	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt II
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Beyaz Kömür	1	Sayı16
Fen		Din ve Norm: Sanayide ölçü biçim ve cins birliği	3	
	Muhabere Kaymakamı Şemsi	Radyo Bilgisi	4	

	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrik Aydınlik Projeleri	6	
		Turhal Şeker Fabrikası ve İzmir Tütün Fabrikası	7	
San'at	Ağaç İşleri Mütessisi ve Muallimi Hayati	Marangozlukta Cila Bahsi	8	
	Mühendis Rahmi Tahsin	Elektrik motörlerinin bağlanması	9	
	Aydın Demiryolları Cer İşleri Müdür Muavini Sadettin	Şimendifercilik tekniği: Çelikleri Tavlama	12	
İşçi defteri	Mallablı font dökümü, kayışlara dair pratik tavsiyeler, Millerin taşıyabilecekleri kuvvetin hesabı, inşaatlarda kullanılan ekstra çelikleri ve terkipleri		16	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt II
		Sünerbank ve Fen ve San'at	1	Sayı 17
		Fen ve San'atın her yazısı bir istikbaldir	2	
Fen	İstinye Dok Şirketi Fabrikası Şefi Bedri Acıgöl	Deniz Tekneleri ve pervaneler	3	
San'at	Mühendis Rahmi Tahsin	Soğuk demir inşaatı	5	
		Kromaj	8	
	Mühendis Rahmi Tahsin	Elektrik motörlerinin bağlanması	10	
İşçi Defteri		Elektrik pilleri, İngiliz hatvesi ve 127 dişlisi, Elektrik vahidi kıyasileri, Zil ve telefon tesisatı, Leton-Pirinç ve Halitaları	11	
Hizmet Masası		Sorular ve suallere cevap verir	17	
İşçi ve Teknisyen Sütunu	Kayseri Tayyare Fabrikası Ressamı İlhan	Meslek sırrı		
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt II
		Memlekette yeni sanayi tekniğini yayma ülküsü	1	Sayı 18
		Kayseri Tayyare Fabrikası teknisyenleri; Sanayileşen Türkiye'de	2	
Fen	İstinye Dok Şirketi Fabrikası Şefi	Deniz tekneleri ve pervaneleri	3	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrik aydınlık projeleri	5	
San'at	Mühendis Rahmi Tahsin	Soğuk demir inşaatı	7	

	Mühendis Rahmi Tahsin	Elektrik motorlarının bağlanması	9	
	Aydın Demiryolları Cer İşleri Müdür Muavini Sadettin	Şimendifercilik tekniği	10	
		Marangozlukta Cila Bahsi, Soğuk Demir inşaatı	12	
İşçi Defteri		Mallabl font nasıl yapılır, Ateşle demir ve çeliği birbirine kaynatmak usulü Hususi pirinç halitaları,	14	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya	Elektrik kaynağı	17	
Hizmet Masası		Sorulan suallere verilen cevaplar	17	
İşçi ve Teknisyen Sütunu			20	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt II
		Yeni sanayi hayatımızda hakiki ustanın kıymeti	1	Sayı 19
Sanayileşen Türkiye'de		Nazilli Mesucat Fabrikası, Paşabahçe Cam Fabrikası	2	
Fen	Aydın Demiryolları Cer İşleri Müdür Muavini Sadettin Demirağ	Elektrik fırınları	3	
	Yozgat Vilayet Fabrikası Müdürü M. Fahri Üçkül	Dizel motorları	5	
San'at	Mühendis Nafiz Ziya Bayçu	Akümülatör	7	
	Mühendis R. Tahsin Kolukırık	Soğuk demir inşası	9	
	Muallim Nazmi Akyurd	Torna tezgahında diş açmak	10	
	Mühendis Adnan	Betonarme tekniği	12	
		Galvanizli sac nasıl yapılır, Sellüloit verniği nedir ve nasıl yapılır	14	
		Fen ve San'at Dünyasında ileri Adımlar ve Yenilikler	15	
İşçi Defteri		Karışık pirinç halitaları, Millerde iki yatak arası mesafe ne olmalıdır, Kamalar cetveli, Transmisyon milleri cetveli	16	
İşçi ve Teknisyen Sütunu			20	

Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt II
		Türkiye için: Kuvvetli Fen-Kuvvetli San'at	1	Sayı 20
Fen	İstinye Dok Şirketi Fabrikası Şefi Bedri Acıgöl	Deniz tekneleri ve pervaneleri	2	
		Televizyon	4	
San'at	İplik Mütahassısı M. Ş.	İplikçilik	5	
	Mühendis R. Tahsin Kolukırcık	Daimi ceryan makinelerinde aksi kuvvei muharrike	7	
		Bakır kaplama usulü	10	
	Aydın Demiryolları Cer İşleri Müdür Muavini Sadettin Demirağ	Şimendiferçilik tekniği	11	
	Muallim Hayati Görkey	Marangozlukta cila bahsi	12	
	Muallim Nazmi Akyurd	Torna tezgâhında diş açmak	14	
İşçi Defteri		Mallabl font nasıl yapılır, Porslen dişi, diş hesaplama cetveli, Bir üstüvanenin hacmini ölçmek, Ohm kanunu	15	
İşçi ve Teknisyen Sütunu		Freze Tezgâhında Dişli Hesabı	18	
Hizmet Masası		Sorulan suallere cevap verir	19	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt II
		Devlet sanayileşmesinde sanayi işçisinin vazifesi	1	Sayı 21
		Öz Türkçe Kılavuzu	2	
Fen	İstinye Dok Şirketi Fabrikası Şefi Bedri Acıgöl	Deniz tekneleri ve pervaneleri	3	
	Yozgat Vilayet Fabrikası Müdürü M. Fahri Üçkül	Dizel motorları	5	
		Yarıncı uçak motorları nasıl olacak?	7	
San'at	İplik Mütahassısı M. Ş.	İplikçilik	8	
	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya Bayçu	Elektrik kaynağı, oksijen kaynağı, Yeni bir ışık kaynağı	10	
	Mühendis R. Tahsin Kolukırcık	Soğuk demir kaynağı	13	
	Muallim Hayati Görkey	Marangozlukta cila bahsi	14	

İşçi Defteri		Pratik tornacılık cetveli, Zımpara taşları, Demir ve font macunu, Alüminyum tozu ile kaynak macunu	16	
Endüstrileşen Türkiye'de		Kayseri Dokuma Fabrikası, Zonguldak Smikok Fabrikası, Nazilli Dokuma Fabrikası	18	
Hizmet Masası		Sorulan suallere cevap verir	19	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt II
		Türkiye'nin büyük istikbali, Endüstrileşme planının neticesine bağlıdır.	1	Sayı 22
Fen	Elektrik Mühendisi Nafiz Ziya Bayçu	Elektrik cereyanlarının tehlikesi	4	
Endüstri	İplik Mütahassısı M. Ş.	İplikçilik	8	
İşçi Defteri		Kayışlar, Vida Cetveli	12	
		Bakır Kaplama	10	
	Öğretmen H. Kopuz	Frezecilik	11	
Endüstrileşen Türkiye'de		Kayseri Dokuma Fabrikası, Isparta Gül Yağı Fabrikası,	14	
		Bir İhtira; Zehirli Gaz Hücumlarına Tedbir Alan Makine (Halit Çingilli, İhtira No:1764)	16	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt II
		Türkiye'de endüstri neşriyatı	1	Sayı 23
Fen	Yozgat Vilayet Fabrikası Müdürü M. Fahri Üçkül	Dizel motorları	3	
		İşçi ve teknisyen sütunu: Ertik mezunları	4	
Endüstri	İplik Mütahassısı M. Ş.	İplikçilik	5	
	İbrahim Pertev	Fransız Tekniğinden; Otojen kaynağı	7	
	Öğretmen Nazmi Akyurd	Tornada diş açmak	10	
		Elektrikte sukut teveltür cetveli	11	
İşçi Defteri		Dökümcülük, mallabl fobıt nasıl yapılır?	12	
Endüstrileşen Türkiye'de			14	
Hizmet Masası		Sorulan suallere cevap verir	15	
Bölüm	Yazar	Konu	Sayfa No	Cilt II
	İbrahim Pertev	İkinci yılı tamamlarken	1	Sayı 24

		San'at okulları mezunları	2	
Fen	Radyo Uzmanı İ.Erinç	Radyoculuk tekniği: Üç lambalı bir alıcı makinesi nasıl yapılır?	3	
	S. Lalik	Hidrolik motorlar	6	
Endüstri	Mühendis R. Tahsin Kolukırık	Yol verici ve devir ayar edici cihazlar	8	
		Arzı ulusal İzmir panayırı	11	
İşçi Defteri		Matkap süratleri, keski zaviyeleri ve bakırı lehimleme usulleri	12	
		İkinci Cildin fihristi	14	